

ΥΠΠΟ - ΕΣΜΑ

ΜΕΛΕΤΕΣ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ - Κ. ΖΑΜΠΑΣ
ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΕΤΗΛΩΜΕΝΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΙΧΟΥ ΤΟΥ ΒΡΕΧΘΕΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1980

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΞΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΗΛΩΜΕΝΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΙΧΟΥ ΤΟΥ ΕΡΕΧΘΕΙΟΥ

Μετά τήν ολοκλήρωση τής αποξηλώσεως του Νοτίου τοίχου του Έρεχθείου μέχρι τό περίγραμμα τής αύθεντικής δομής (κάτω οι όρθοστάτες καί δυτικά οι λιθοπλινθοί (ΔΙΠ) τής περιοχής τής Προστάσεως τών Καρυατίδων) έπιβεβαιώθηκε ότι ή τοποθέτηση τών λιθοπλινθών (ΔΙΠ) του τοίχου στις προηγούμενες αναστηλώσεις του Μνημείου (Πιττάκη 1838, Ν. Μπαλάνου 1907) είχε γίνει κυρίως κατά τυχαίο τρόπο. Έξαιρεση αποτελούν οι γωνιακοί ΔΙΠ τής ΝΑ. παραστάδας καί οι ΔΙΠ τής ΝΔ. γωνίας πάνω από τήν Πρόσταση τών Καρυατίδων, πού τοποθετήθηκαν από τόν Ν. Μπαλάνο στις αύθεντικές θέσεις τους. Πρέπει νά σημειωθεί ότι ο Ν. Μπαλάνος δέν είχε τή δυνατότητα νά προσδιορίσει τίς αύθεντικές θέσεις τών ΔΙΠ όλου του τοίχου, αφού δέν αποξήλωσε τούς τέσσερεις πάνω από τόν όρθοστάτη δόμους, πού είχαν αναστηλωθεί από τόν Πιττάκη.

Σήμερα, ύστερα από συστηματική καταγραφή καί μέτρηση χαρακτηριστικών λαξευμάτων καί ίχνών στους ΔΙΠ του Νοτίου τοίχου (ένωρμιές γόμφων καί συνδέσμων, μοχλοβόθρια, λαξεύματα νεώτερων φάσεων του Μνημείου κ.λ.π.) προέκυψαν στοιχεία πού επέτρεψαν τόν προσδιορισμό τής αύθεντικής θέσεως ενός αριθμού ΔΙΠ καί δίνουν τήν δυνατότητα νά προσδιοριστούν οι θέσεις μεγάλου αριθμού ΔΙΠ, ίσως καί όλων, όσων διαθέτουμε σήμερα. Ήδη έντοπίστηκαν οι σωζόμενοι ΔΙΠ του πρώτου δόμου πάνω από τόν όρθοστάτη καί τοποθετήθηκαν επί του εδάφους στην αύθεντική τους σειρά, ώστε άφ' ενός νά επαληθευτεί ή συμβιβασιτότητα τών χαρακτηριστικών τους, όπως προέκυψε από τίς μετρήσεις, άφ' άλλου νά καθοριστούν οι θέσεις τών νέων συνδέσμων πού απαιτούνται καί οι θέσεις τών συμπληρωμάτων από καινούργιο μάρμαρο στις περιοχές πού προβλέπονται από τή μελέτη. Στόν δόμο αυτό βρέθηκαν έπτά από τούς έννέα ΔΙΠ πού χρειάζονται.

ΟΙ δύο ΔΙΠ πού λείπουν μπορεί:

- α) Νά έχουν καταστραφεί ολοσχερώς (π.χ. άβεστοποίηση) μετά τήν πτώση του τοίχου.

β) Νά υπάρχουν ανάμεσα στά έγκατάσπαρτα άρχιτεκτονικά μέλη στην περιοχή τής 'Ακροπόλεως.

γ) Νά έχουν τοποθετηθεί κατά τίς προηγούμενες άναστηλώσεις στόν Βόρειο τοίχο του 'Ερεχθείου.

Μέχρι σήμερα, οί δύο αυτοί ΛΙΠ ή κοιμάκια τους δέν έχουν βρεθεί ανάμεσα στά έγκατάσπαρτα άρχιτεκτονικά μέλη. Πρίν καταλήθουμε στό συμπέρασμα ότι έχουν καταστραφεί, πρέπει νά έλεγχθει τό ένδεχόμενο νά τοποθετήθηκαν στό άναστηλωμένο τμήμα του Βορείου τοίχου. Πρέπει έδώ νά τονισθει ότι έχουν έπισημανθει δώδεκα ΛΙΠ του Νοτίου τοίχου πού προέρχονται από τόν Βόρειο τοίχο και ένας από τόν 'Ανατολικό. Αυτό σημαίνει δεκατρία έπιπλέον κενά. Πάντως, οί ΛΙΠ πού άντιστοιχούν στά δύο κενά του πρώτου πάνω από τ-όν όρθοστάτη δόμου είναι λίγο πιθανό νά καταστράφηκαν, γιατί σύμφωνα μέ τίς μαρτυρίες των περιηγητών και τίς άπεικονίσεις τό τμήμα αυτό του τοίχου κατέρρευσε την περίοδο μετάττήν 'Επανάσταση του 1821 και ή άνοικοδόμηση του τοίχου έγινε μόλις 17 χρόνια μετά (1838), οί ΛΙΠ αυτοί δηλαδή έμειναν για μικρό χρονικό διάστημα, σχετικά μέ άλλους υπερκείμενους, εκτός Μνημείου και ή πιθανότητα νά κατέληξαν πρώτη ύλη για οίκοδομικό ύλικό είναι πολύ μικρότερη.

'Απ'όσα αναφέβθησαν είναι φανερό ή σημασία πού έχει ή μελέτη των έπανατοποθετημένων ΛΙΠ του Βορείου τοίχου για την προσπάθεια σωστής άποκαταστάσεως. Είναι πολύ πιθανό, ΛΙΠ του Νοτίου τοίχου νά τοποθετήθηκαν από τόν Πιττάκη στόν Βόρειο, όπως έγινε τό αντίστροφο, αφού οί ΛΙΠ και των δύο τοίχων πρέπει νά βρέθηκαν στό έσωτερικό του Μνημείου και ήταν άντικειμενικά δυσχερής από πρώτη ματιά ο διαχωρισμός τους.

Θά ήταν πολύ χρήσιμο νά ξεκινήσει άμεσα ή άποξήλωση του τμήματος του Βορείου τοίχου, πού έχει άναστηλωθει. Τό τμήμα αυτό άποτελείται από 50 ΛΙΠ πού βρίσκονται στην άνατολική και στην κεντρική περιοχή του τοίχου. "Ας σημειωθεί ότι ή άποτύπωση σε κλίμακα 1:10 έχει γίνει και για την ολοκλήρωση τής τεκμηριώσεως μένει μόνο μία καλή φωτογράφιση πού μπορεί εύκολα νά γίνει από ένα μικρό κριόωμα πού υπάρχει απέναντι από τόν τοίχο σε έπαφή μέ τό Τείχος τής 'Ακροπόλεως.

Για την άποξήλωση του άναστηλωμένου τμήματος του Βορείου τοίχου θά χρειαστεί ένα έλαφρύ, φέρδν μεταλλικό κριόωμα, αφού τό μέγιστο βάρος δέν ξεπερνάει τά 1.500Κρ. και τά ύψη είναι σχετικά μικρά.

Γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ἱκριώματος θὰ χρησιμοποιηθοῦν ὕλικά ποῦ ἤδη ὑπάρχουν στὸ ἐργοτάξιο (πλαίσια, σωλῆνες, ζυγώματα, ξυλεία κ.λ.π.). Πιθανὰ θὰ χρειασθεῖ νὰ ἀγοραστεῖ μόνο μικρὴ ποσότητα συνδέσμων μεταλλικῶν ἱκριωμάτων. Στὶς ἐργασίες αὐτές θὰ ἀπασχοληθοῦν 3 τεχνίτες καὶ 3 ἐργάτες καὶ ἡ χρονικὴ τους διάρκεια δὲν θὰ ξεπεράσει τοὺς 2 1/2 μῆνες ὑπολογίζοντας καὶ τὴν κακοκαιρίαν τῶν ἐρχομένων μηνῶν. (50 ἐργάσιμες ἡμέρες περίπου). Οἱ ΔΙΠ θὰ τοποθετηθοῦν στὸ ἔδαφος στὸ χῶρο μεταξὺ τοῦ τοίχου καὶ τοῦ Τείχους τῆς Ἀεροπόλεως, ἀφοῦ οἱ φατνωματικὲς πλάκες, ποῦ βρίσκονται σήμερα ἐκεῖ, μετατοπιστοῦν πρὸς τὰ δυτικὰ.

Μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἀποξηλώσεως τῶν ἀναστηλωμένων τμημάτων τῶν δύο τοίχων (Βορείου καὶ Νοτίου) θὰ εἶναι δυνατὴ στὶς ἀρχές τῆς ἐρχόμενης Ἀνοιξέως ἡ ἀποκατάστασή τους, μὲ ἐπιδίωξη τὸν προσδιορισμὸ τῆς αὐθεντικῆς θέσεως κάθε λιθόπλινθου.

Ἀθήνα, 26-11-1980

Οἱ μηχανικοὶ τοῦ ἔργου

Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ , Ἀρχιτέκτων-Μηχανικός

Κ. ΖΑΜΠΑΣ, Πολιτικὸς Μηχανικός